

**Отражение на дигитализацията върху подготовката на студенти
от педагогическите специалности**

Румяна Папанчева, Надежда Калоянова, Красимира Димитрова

**Impact of digitization on the preparation of students
from pedagogical courses**

Rumyana Papancheva, Nadezhda Kaloyanova, Krasimira Dimitrova

Abstract:

For effective education, it is essential to systemically change the environment, content, management and methods and forms of teaching and learning process. This change is unthinkable without teachers with a high quality of professional preparation. At a time when digitization affects every aspect of life, incl. of education, it is of key importance that future teachers receive adequate competencies in how to implement digital technologies in pedagogical practice. The problem is even more relevant in the aspect of the significant modernization of the school environment, in relation to which the universities are significantly falling behind.

Pedagogical training of students, future Preschool and Primary school teachers at the University "Prof. Dr. Asen Zlatarov" includes 10 mandatory and selective specialized courses related to the development of students' digital competencies. This form 13% of the total auditorium occupancy. In addition, all courses for general pedagogical and methodical preparation of students, competences for using modern digital technologies in practice are integrated both as an environment and as a tool of teaching and learning.

Keywords: university courses, digitalization in education, preschool and primary school education

For contacts: Rumyana Papancheva, University "Prof. Dr. Asen Zlatarov, Burgas",
papancheva@dgklaz.net

ВЪВЕДЕНИЕ

Съвременното общество се характеризира със засилена динамика, белязана от дигиталната трансформация на всички сфери на живота. Дигиталната компетентност се утвърждава като една от ключовите компетентности, която учениците следва да придобият в хода на общообразователната си подготовка в средното училище. В нормативните документи е указано, че дигиталната компетентност се формира и развива в обучението по предметите Компютърно моделиране, Информатика и Информационни технологии, но в контекста на утвърдения компетентностен подход, нейното развитие се постига и чрез използването на дигитални средства и ресурси в обучението по всеки един учебен предмет в средното училище. По този начин формирането и развиването на дигитални компетентности на учениците става пряко зависимо от степента на дигитална компетентност на учителите, но ясно дефинирана и конкретизирана в рамките на специфичния им професионално-личностен профил. Изискването за включване на дигиталната компетентност като неделима част от професионално-личностния профил на съвременния учител е регламентирано в европейската рамка за дигиталните компетенции на преподавателите (DigCompEdu), в която са описани 22 компетенции, организирани в шест области, ясно подчертаващи

връзката между педагогическия и дигиталния контекст на професионалната подготовка на учителите (Redecker, 2007) .

Наредбата за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация "учител" от 2016 г., с допълнения и изменения от 2021 г., задава общите насоки за промяна на учебната документация в два основни аспекта:

- включване на дисциплини, съобразени с изискванията за развиване на дигитални компетентности на бъдещите учители
- обвързване на общопедагогическата и методическата подготовка на бъдещите учители с реализирането на компетентностен подход в образователната среда.

Въпреки предписанията на нормативната база, сравнително устойчиви остават нагласите, в учебните планове за педагогическите специалности на ВУЗ общопедагогическата и методическата подготовка на студентите да се диференцира от подготовката им за използване на ИКТ. По този начин дигиталните компетентности остават отделени от цялостния педагогически контекст и често не се интегрират по адекватен начин в професионалния профил на бъдещите учители. Недотам ефективни са и подходите за развиване на професионални умения за реализиране на компетентностно-ориентиран образователен процес. До промяната на наредбата за придобиване на квалификация „учител“, тази тематика беше застъпена предимно в дисциплините от общопедагогическия цикъл. Специализираните дисциплини присъстваха пожелателно и често тясно теоретично в учебните планове на педагогическите специалности.

В доклада е представена визията на катедра „Педагогика и методика на обучението“ при Факултета по обществен науки на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас за предоставяне на адекватна подготовка на педагогическите специалисти в условията на все по-мощна дигитализация на образователната среда у нас и по света и съобразена с изискванията на компетентностно-ориентирания образователен процес в средното училище.

ИЗЛОЖЕНИЕ

През 2021 г. учебните планове на специалностите от ПН 1.2 Педагогика, ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ в Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Бургас, бяха актуализирани с два основни акцента:

1. Въвеждане на нови дисциплини, подготвящи бъдещите учители да прилагат компетентностния подход в своята работа.
2. Въвеждане на нови дисциплини за формиране на дигитални компетентности в педагогически контекст у бъдещите учители.

В таблици 1 е показана трансформацията на методическите дисциплини с цел надграждане на методическата подготовка на бъдещите детски и начални учители с професионални умения за развиване на ключови компетентности у учениците в рамките на конкретни учебни дисциплини и в интердисциплинарни области на познание. Представените дисциплини са от учебния план на специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“, ОКС „Бакалавър“, редовно обучение, като същите дисциплини, съобразно придобиваната квалификация, са

**НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ
ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ, ОЦЕНЯВАНЕ И АКРЕДИТАЦИЯ**

заложен в учебните планове на специалности „Предучилищна педагогика и чужд език“ и „Начална училищна педагогика и чужд език“ (Таблица 1).

Таблица 1. Методически дисциплини, ПНУП

Учебен план (2019 г.)	Нов учебен план (2021 г.)	АЗ (л./сем. упр./практ. упр.) 2019	Кредити 2019	АЗ (л./сем. упр./практ. упр.) 2021	Кредити 2021
Методика на обучението по изобразително изкуство в ДГ		30+15+15	9	45+15+30	6
Методика на формиране на елементарни математически представи		30+15+15	9	45+15+30	6
Методика на обучението по околен свят в ДГ		30+15+15	7	45+15+30	5
Методика на обучението по български език и литература в ДГ		30+15+15	7	45+15+30	5
Методика на физическата култура в ДГ		30+15+15	7	45+0+45	5
Методика на обучението по изобразително изкуство в НУ		30+15+15	7	45+15+30	5
Методика на музикалните дейности в ДГ		30+0+30	7	45+15+30	5
Методика на дейностите по конструиране и технологии в ДГ		30+15+15	7	45+15+30	5
Метод. на обучението по технологии и предприемачество в НУ		30+15+15	7	45+0+45	5
Методика на обучението по музика в НУ		30+0+30	7	45+15+30	5
Методика за обучението човек, общество и природа в НУ		30+15+15	7	45+15+30	5
Метод. на обучението по компютърно моделиране в НУ		30+15+15	7	60+15+15	5
Методика на обучението по математика в НУ		15+15+30	6	45+15+30	5
Методика на обучението по български език и литература в НУ		15+15+30	7	45+15+30	5
Методика на обучението по физическо възпитание и спорт в НУ		30+0+30	6	30+0+30	5
	Развиване на природонаучни и социални компетентности в ДГ и НУ			30+0+30	5
	Развиване на културни компетентности чрез изобразително изкуство в ДГ и НУ			15+15+30	5
	Развиване на езикови компетентности в ДГ и НУ			15+15+30	5
	Развиване на културни компетентности чрез музика в ДГ и НУ			15+0+30	5
	Развиване на математически, технологични и предприемачески компетентности в ДГ и НУ			30+0+30	4
	Развиване на здравни компетентности чрез физическа активност и спорт в ДГ и НУ			15+0+30	4

Към квалификационните характеристики на всяка специалност е добавено приложение в табличен вид, на което са представени групите компетентности, които се формират чрез обучението по съответната дисциплина от учебния план, съгласно Наредбата за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация "учител" (фиг. 1).

В учебните програми на всяка дисциплина са посочени методи и форми на работа за формиране и на ключови компетентности, вкл. дигитални.

За качествено формиране на дигитални компетентности у студентите, бъдещи учители, в учебните планове са включени нови задължителни и избираеми дисциплини, чрез които се формират общи и специфични (педагогически насочени) дигитални компетентности. Те са разработени на база анализ на съществуващи практики и технологични решения в съвременното училище. За

**НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ
ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ, ОЦЕНЯВАНЕ И АКРЕДИТАЦИЯ**

основополагащо за съвременния учител се счита умението за работа с офис пакет и интернет. В допълнение, дигиталната компетентност на учителя би следвало да включва знания и умения за работа с облачни технологии, визуално програмиране, роботика в училище, приложение на STEM подход, създаване на дигитално съдържание и др.п.

Приложение 1.

дисциплини	Компетентностите за придобиване на професионална квалификация „детски и начален учител“								
	група 1. Образователна среда	група 2. Педагогическо взаимодействие в ДГ	група 3. Преподаване	група 4. Взаимоотношения с учениците	група 5. Взаимоотношения с други педагог. специалисти	група 6. Лидерство	група 7. Работа с родители и семейства	група 8. Възпитателна работа	група 9. Работа в мултикултурна среда
задължителни дисциплини									
Педагогика I част – Основи на педагогиката	x		x		x	x	x	x	
Хоспитиране в ДГ и НУ	x		x						
Обща, възрастова и педагогич. психол.	x	x	x	x	x	x	x	x	
ИКТ в обуч. и работа в дигитална среда			x			x			
Основи на математиката			x						
Литература за деца и юноши			x						
Чужд език по списък 1			x						
Физическо възпитание и спорт									
Педагогика II част – История на педагогиката	x		x		x				
Педагогика III част – Теория на възпитанието	x		x		x	x	x	x	
Педагогика IV част – Дидактика	x		x		x	x			
Предучилищна и начална училищна педагогика	x	x	x	x	x	x		x	
Съвременен български език			x						
Семейна педагогика				x			x	x	
Педагогически технологии на игрово взаимодействие	x	x						x	
Физическо възпитание и спорт									
Метод. на обуч. по изобр. изкуство в ДГ	x	x							

Фигура 1. Приложение 1 към квалификационната характеристика на специалност ПНУП

В таблица 3 са представени дисциплините за специалност ПНУП, свързани с формиране на дигитални компетентности у студентите.

Таблица 3. Дисциплини за формиране на дигитални компетентности, ПНУП, Учебен план 2021 г.

Учебен план от 2021 година за специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“, ОКС „Бакалавър“	вид	курс	семестър	часове за АЗ	кредити
ИКТ в обучението и работа в дигитална среда	з	1	1	30	3
Обучение в електронна среда	з	2	4	30	3
Методика на обучението по компютърно моделиране в НУ	з	3	5	60	5
Развиване на математически, технологични и предприемачески компетентности в ДГ и НУ	з	4	7	60	4
Списък 6	и	2	4	30	2
Списък 7	и	3	6	30	3
Списък 10	и	3	6	30	2
Списък 11	и	4	7	30	2
Списък 13	ф	3	5	15	1
Списък 14	ф	2	3	30	1
				345	

В учебния план на специалност ПНУП има 10 дисциплини, свързани с формиране на умения за работа в условия на дигитализация на образованието. Общият брой часове за аудиторна заетост е 345 часа, което формира 13% от общата аудиторна заетост на студентите.

В списъците с избираеми и факултативни дисциплини са включени дисциплини, формиращи широк кръг дигитални умения у бъдещите учители, което гарантира тяхната успешна реализация в педагогическата практика:

- Мултимедийни ситуации за ДГ
- Разработване на дидактични ресурси за работа с интерактивна дъска/ дисплей в ДГ
- Интегриране на интерактивни хардуерни и софтуерни технологии в ДГ
- Работа с образователен софтуер в ДГ
- Разработване на ел. портфолио на учителя
- Разработване на уроци за обучение в електронна среда
- Дигитална компетентност и дигитална креативност
- Използване на облачни технологии в образователния процес
- Мултимедийни уроци в НУ
- Разработване на дидактически ресурси за работа с интерактивна дъска в НУ
- Интегриране на интерактивни хардуерни и софтуерни технологии в НУ
- Работа с образователен софтуер в НУ
- Интернет технологии в учебния процес
- Прилагане на STEM подход в ДГ и НУ
- Софтуер за управление на класната стая
- Работа със среда за виртуална и добавена реалност.
- Разработване на образователни ресурси с виртуална и добавена реалност
- Интегриране на образователни ресурси с виртуална и добавена реалност в учебния процес в ДГ и НУ

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение може да се обобщи, че университетската подготовка е база, но не и крайна мярка за изграждането на качествен педагогически специалист. По-скоро основна задача на университетите е да създадат устойчиви нагласи на бъдещите учители за разумно, професионално и качествено използване на дигитални технологии в класната стая.

БЕЛЕЖКИ

НАРЕДБА ЗА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ "УЧИТЕЛ" Обн. ДВ. бр.89 от 11 Ноември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.105 от 18 Декември 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.10 от 5 Февруари 2021г. <https://www.mon.bg/bg/59>

ЛИТЕРАТУРА

1. Redecker, Christine. Европейска рамка за дигиталните компетенции на преподавателите (DigCompEdu), (2017). ISBN 978-92-79-73718-3 (print), 978-92-79-73494-6, ISSN 1018-5593 (print) , 1831-9424 (online).
2. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466>